

Open Monumentendag 2015
in de gemeente Bronckhorst

OPEN MONUMENTENDAG 2015

Woensdag 9 september, 20.00 uur (zaal open om 19.30 uur)
Speciale lezing in museum Smedekinck te Zelhem over 'Restaureren van schilderijen', door de heer Jan Broekhoff te Nijmegen. De avond is voor iedereen gratis toegankelijk (inclusief kopje koffie). *Informatie pagina 5 en 6.*

Zaterdag en zondag 12 en 13 september, 11.00-17.00 uur:

- Presentatie en demonstratie van restauratie ambachten/bedrijven op 'de Vriezenhorst' bij Timmer- en aannemersbedrijf De Vries, Zelhemseweg 14 te Hummelo. Er zal o.a. aandacht zijn voor ambachtelijk smeedwerk, glas in lood werken, rietdekken, voegtechnieken, steenhouwen, traditioneel timmer- en metselwerk, koperslaan, leidekken en hout- en marmer imitatie schilderen. *Informatie pagina 7-20.*

- In het bouwhuis van 'de Wiersse' is *alleen op zaterdag* gelegenheid om de onlangs gerestaureerde Grote Zaal van Victor de Stuers te bezichtigen. *Informatie pagina 21-24.*

- Museum Smedekinck, Pluimersdijk 5 te Zelhem. Activiteiten in het kader van het thema. O.a.: de expositie 'Smedekinck, rijk aan ambachten', voorts demonstraties oude ambachten zoals o.a. spinnen, weven, stoelen matten, Grolse wanten en mutsen breien, knipmutsen maken. *Op zaterdag* een bijzondere fietstocht langs diverse bedrijven in en om Zelhem. Ook de molen in de Wittebrink is dan opengesteld. *Informatie pagina 25-26.*

- Diverse activiteiten in het oude stadje Bronckhorst, waaronder in het Kunstgemaal op de IJsseldijk exposities van werk van Floris Hovers en Bas Meerman. Ook het naastgelegen gemaal van het Waterschap Rijn en IJssel zal zijn deuren open stellen en men kan tevens kennis nemen van de nieuw aangelegde 'vistrap'. In het koetshuis aan de Kasteellaan 5 is een boeiende expositie te zien van inwoner architect/graficus Hans Schuppers. De Bronckhorster molen aan de Spaensweertweg is op zaterdag open. *Informatie pagina 27-29.*

- In Rha is beide dagen Brouwerij Rodenburg geopend, waar u kunt kennis nemen van de bijzondere ambachtelijke bieren van Steven Gammage. Ook de molen 'op' Rha is speciaal voor u geopend. *Informatie op pagina 30.*

- In de Dorpskerk te Vorden is een eenmalige expositie over de opgravingen in de kerk in 2011. Hierbij zijn bijzondere muntjes gevonden welke getoond zullen worden. Op zondag wordt om 16.00 uur een concert gegeven door de Jachthoornblazers van 't Medler en is er een optreden door Mirjam Berendsen (piano) en Simone Boerstool (viool). *Informatie pagina 31-32.*

- In Laag-Keppel is het bekende watermolencomplex in bedrijf. Water en wind vormen hier een twee-eenheid. Molenaar Minor vertelt u er graag over. *Informatie pagina 33.*

- Bij Smederij Oldenhave aan de Bedrijvenweg te Vorden zijn demonstraties restauratieambachten. *Informatie pagina 34.*

COLOFON

Open Monumentendag 2015 in de Gemeente Bronckhorst wordt georganiseerd door het bestuur van de Stichting Open Monumentendag Bronckhorst: Gerda Ellenkamp, Mieke Smit, Jan Berentsen, Hans Bessem, Willem Hagens, Wim Jansen, Rinus Rabeling, Harry Somsen en Jan Wolters.

Speciale dank aan iedereen die op welke wijze dan ook heeft meegewerkt aan het realiseren van dit programma.

Uitgave: Stichting Open Monumentendag Bronckhorst, 2015. Secretariaat: Torenakker 4, 6996 BD Drempt, 0313-472968.

Open Monumentendag 2015 werd mogelijk gemaakt door Timmer- en Aannemersbedrijf De Vries B.V. te Hummelo, de gemeente Bronckhorst en de donateurs.

*Omslag: De Grote Zaal van Victor de Stuers op de Wiersse
Druk: YouPrinting.nl, Doetinchem
Samenstelling en opmaak: Rinus G.M. Rabeling*

Harry Somsen

Open Monumentendag 2015

Het thema van Open Monumentendag 2015 heeft als titel: 'Kunst & Ambacht'. Door het bestuur van de Stichting Open Monumentendag Bronckhorst worden verspreid over enkele kernen in de gemeente Bronckhorst diverse thema's belicht en gepresenteerd. Allemaal in de geest van 'de kunst van het ambacht'.

Om te beginnen met de openingsavond op woensdag 9 september, waar de heer Jan Broekhoff uit Nijmegen, schilderijenrestaurator van o.a. Museum Het Valkhof in Nijmegen, in museum Smedekinck in Zelhem een boeiende lezing zal verzorgen over het vak van schilderijenrestaurator.

Bezoekers van de lezing kunnen schilderijen meebrengen om te laten beoordelen op kwaliteit en staat en de eventuele mogelijkheden van restauratie. Iedereen is van harte welkom, entree en kopje koffie gratis.

Op zaterdag 12 en zondag 13 september zijn bij onze hoofdsponsor en restauratie aannemer De Vries aan de Zelhemseweg 14 in Hummelo talrijke demonstraties en presentaties te zien over het restauratievak. Het gaat hierbij o.a. om rietdekken, smeedwerk, metsel- en timmerwerk, glas en lood, leidekken, voegrestauratie, loodgieterswerk, steenhouwen en marmer- en houtimitatie.

In museum Smedekinck, Pluimersdijk 5 in Zelhem is op beide dagen de expositie 'Museum Smedekinck, rijk aan ambachten' te zien. Aandacht voor een aantal plattelandsambachten zoals stoelenmatten, weven, spinnen, midwinterhoorn maken, Grolse wanten en mutsen breien, touw draaien, kantklossen, e.d.

Daarnaast is er op zaterdag een fietstocht van 23 km langs diverse Zelhemse bedrijven en de molen 'Luctor et emergo' in de Wittebrink.

In het Kunstgemaal Bronckhorst, sinds 2011 gemeentelijk monument, zullen eveneens passende activiteiten plaatsvinden met o.a. een tentoonstelling/rondleiding.

In het naastliggende gemaal zal het Waterschap Rijn en IJssel vertellen over de waterhuishouding en de in 2014 aangelegde vistrap.

In het voormalige koetshuis van het stadje kunt u kennis nemen van een bijzondere expositie van werk van architect/graficus Hans Schuppers uit Bronckhorst.

De Bronckhorstermolen in Steenderen (alleen op zaterdag), de molen en brouwerij Rodenburg in Rha zijn eveneens te bezoeken.

Ook bij het bijzondere watermolencomplex van Laag-Keppel bent u van harte welkom.

Op landgoed De Wiersse aan de Ruurloseweg te Vorden is op zaterdag in het bouwhuis de Grote Zaal van Victor de Stuers open gesteld. Onlangs werden het bijzondere goudleerbehang uit Mechelen en de fraaie wandtapijten uit Antwerpen gerestaureerd.

In de Dorpskerk van Vorden is op beide dagen een expositie over de bij de kerkrestauratie opgegraven muntjes te zien. De expositie in de Dorpskerk is op zondag na de kerkdienst geopend. Om 16.00 wordt een en ander met een concert afgesloten.

Bij Smederij Oldenhove te Vorden worden, zoals al vele jaren, op zaterdag diverse restauratieberoepen gedemonstreerd.

Dit is slechts een greep uit de activiteiten die tijdens Open Monumentendag 2015 worden georganiseerd. Vergeet vooral niet tijdens uw tocht naar de verschillende locaties door onze mooie gemeente te genieten van het bijzondere landschap.

Wij wensen u informatieve en genoeglijke dagen toe.

*Harry Somsen,
voorzitter Stichting Open Monumentendag Bronckhorst*

Op de foto's Jan Broekhoff werkzaam aan enkele projecten!

*Boerderijmuseum Smedekinck, Pluimersdijk 5 te Zelhem:
woensdag 9 september, 20.00 uur; zaal open 19.30 uur;
toegang gratis (incl. kopje koffie).*

Bijzondere lezing door Jan Broekhoff te Nijmegen:
RESTAUREREN VAN SCHILDERIJEN

Geheel in het teken van het thema 'Kunst & Ambacht' zal de traditionele openingslezing voor de Open Monumentendag van dit jaar gaan over het restaureren en conserveren van schilderijen en prenten.

Aan de hand van diverse schilderijen vertelt Jan Broekhoff, schilderijenrestaurator van Museum Het Valkhof te Nijmegen 'Waarom een schilderij moet worden schoongemaakt en welke chemicaliën hiervoor gebruikt worden en welke onderzoeken hieraan vooraf gaan?'

Tevens wordt een aantal objecten getoond waarop te zien is hoe chemicaliën hierop werken en van invloed zijn.

Welke opleiding moet je volgen om een museumrestaurator te mogen zijn en om aan meesterstukken te kunnen werken. Ook de lijst is een belangrijk onderdeel van een schilderij. Als hier bijvoorbeeld delen van weg of stuk zijn hoe wordt dit dan gerestaureerd en waarmee? Om veel schilderijen zitten lijsten met bladgoudvergulding, hoe wordt dit aangebracht en aangevuld?

Kunstwerken op papier zijn veelal verbruind of er zitten teveel zuren in waardoor het papier afbrokkelt. Hoe wordt dit papier ontzuurd en weer gebonden zodat het weer toonbaar is.

Breng uw kunstwerk mee ter beoordeling!

Tijdens deze lezing komen er altijd veel vragen aan de orde, hierop wordt in begrijpelijke termen antwoord gegeven.

Tevens kunnen de aanwezigen kunstwerken meenemen welke door de heer Broekhoff zullen worden beoordeeld op de mogelijkheden van restauratie en de te verwachten kosten hiervan.

Uit ervaring blijkt dat dit een bijzonder boeiend onderdeel van de avond zal worden.

JAN BROEKHOFF (1946)

is sinds 1974 als restaurateur werkzaam geweest in verschillende musea. Hij is begonnen in museum Commanderie van Sint Jan en de laatste tien jaar in Museum Het Valkhof, beide te Nijmegen. Na zijn pensionering werkt Broekhoff op freelance basis voor diverse musea en vele particulieren.

Hij heeft altijd veel aandacht besteed aan de theoretische kant van het restaureren. Zoals opstellen van restauratieverslagen en het regelmatig publiceren over de restauratiewerkzaamheden. Als materiaaldeskundige was hij intensief betrokken bij de voorbereiding en inrichting van vele exposities. Hij heeft in samenwerking met het UMC St. Radboud het röntgenonderzoek bij schilderijen in Nederland verder ontwikkelt.

Voor al zijn verdiensten betreffende het restauratievak werd Jan Broekhoff in 2009 benoemd tot Lid in de Orde van Oranje Nassau.

**‘DE VRIEZENHORST’
TIMMER- EN AANNEMERSBEDRIJF
DE VRIES BV,
ZELHEMSEWEG 14 TE HUMMELO**

*Op beide dagen van 11.00-17.00 uur:
een speciale presentatie van diverse restauratiebedrijven.*

Op de locatie van de hoofdsponsor van Open Monumentendag Bronckhorst kunt u kennis nemen van een aantal bijzondere restauratie ambachten.

Tijdens de restauratie van huizen, kerken, kastelen, molens, enz. komt het aan op de deskundigheid en vakmanschap van de bedrijven die participeren in een dergelijk project.

Er zal o.a. aandacht zijn voor ambachtelijk smeedwerk, glas in lood werken, rietdekken, voegtechnieken, steenhouwen, traditioneel timmer- en metselwerk, koperslaan, leidekken en hout- en marmer imitatie schilderen.

Aan de demonstratie/presentatie wordt deelgenomen door de onderstaande vakbedrijven:

- Smederij Bosman, Winterswijk;
- GlasPro Glasstudio, Doetinchem;
- Rietdekkersbedrijf Molema, Borculo;
- Takkenkamp Voegwerken, Zelhem;
- Van Milt Restaurateurs, Lunteren;
- Timmer- en aannemersbedrijf De Vries, Hummelo;
- Van Wely Loodgieters en leidekkersbedrijf, Groessen;
- Wiebe Lenselink hout- en marmer imitatie, Hengelo.

SMEDERIJ BOSMAN, WINTERSWIJK

Smederij Bosman is een jong bedrijf vertegenwoordigt door Joost Bosman.

Met een frisse kijk op één van de oudste beroepen ter wereld levert men ambachtelijk smeedwerk. Exclusief, functioneel en decoratief.

Maatwerk smeden is de specialiteit van Smederij Bosman. Elke wens is weer een uitdaging om het juiste ontwerp te tekenen en te smeden. Ontwerp samen met de smid uw idee.

Restauratie van smeedwerk

In de buitenlucht krijgt smeedwerk het een en ander te verduren. Tegenwoordig kan men het smeedwerk daar steeds beter tegen beschermen, maar dat is niet altijd zo geweest.

Smederij Bosman herstelt ook objecten die vaak al vele jaren oud zijn. Met veel vakmanschap krijgt het de originele vorm weer terug. Ook wordt er nog op ambachtelijke wijze smeedwerk in lood gegoten.

SMB
SMEDERIJ BOSMAN

SMEDERIJ BOSMAN
Industrieweg 11, 7102 DX Winterswijk
Telefoon 0543-745110
www.smederij-bosman.nl - info@smederij-bosman.nl

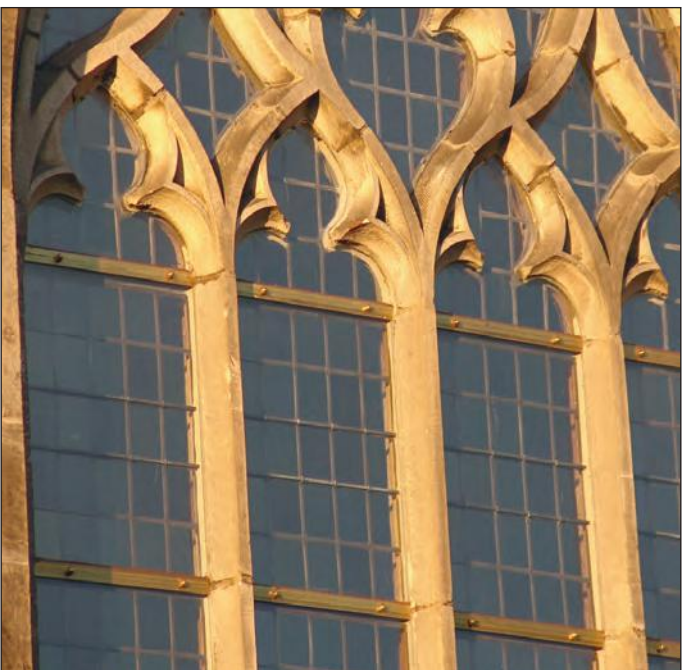

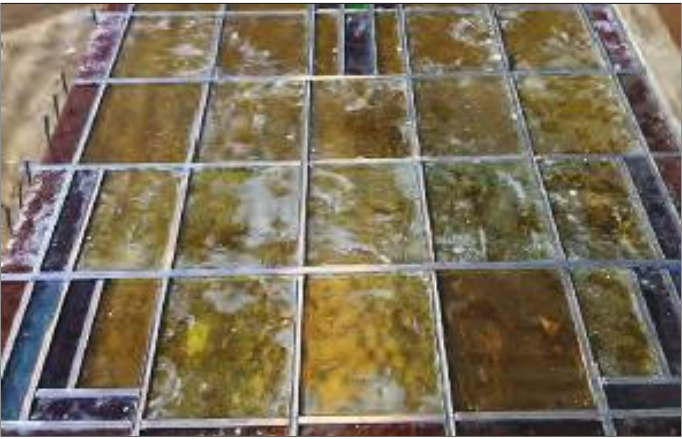
GLASPRO GLASSTUDIO, DOETINCHEM

Het restaureren van glas in lood is een bijzonder ambacht dat in Nederland door een klein aantal gekwalificeerde bedrijven op de juiste wijze wordt uitgevoerd.

Het begint met het uitnemen van de glas-in-loodpanelen, wat met de grootste zorg dient te gebeuren om glasbreuk te voorkomen. Het glas-in-lood wordt daarna vervoerd naar het atelier. Hier worden de panelen gedocumenteerd en ontdaan van het bestaande lood. Het glas wordt gereinigd en gebroken glas wordt vervangen door glas van dezelfde soort, kleur en structuur als het originele glas. Bij gebrandschilderd glas volgt dan het schilderen van de glaasjes en het inbranden van deze verf. Vervolgens worden de panelen opnieuw verlood, gesoldeerd en ingewassen met speciale glas-in-lood kit. Zijn de panelen gereed dan worden ze herplaatst. Dit proces vraagt om een genuanceerdere benadering door een bedrijf met kennis van zaken en ambachtelijk vakmanschap. Glas-Pro glasstudio beschikt over die deskundigheid. Men staat voor een persoonlijke benadering en denkt graag met u mee in het vroegste stadium van uw plannen.

Naast het restaureren van glas-in-lood vervaardigt men ook nieuw glas-in-lood (ook in isolatieglas), repareert men ter plaatse glas-in-lood en plaatst beschermende voorzetbeglazing. GlasPro werkt voor particulieren, kerkbesturen, aannemers en schilders.

GLASPRO GLASSTUDIO
Doetinchemseweg 61, 7007 CB Doetinchem
Telefoon 06-50849879
www.glaspro.nl - info@glaspro.nl

RIETDEKKERSBEDRIJF MOLEMA, BORCULO

Sinds 2000 maakt rietdekker Molema met veel plezier rieten daken. Zo zorgt men ervoor dat eeuwenoude boerderijen, monumentale villa's en moderne nieuwbouwwoningen een natuurlijk, nostalgische uitstraling krijgen.

Het maken van een rieten dak is een ambachtelijk vak en vraagt om vakmanschap. Dat levert Molema. Men werkt uitsluitend met vakkundige, goed opgeleide mensen en is aangesloten bij de Vakfederatie van Rietdekkers.

Er bestaan twee verschillende dakconstructies. De gesloten constructie, deze wordt het meest toegepast; en het schroefdak. Het riet schroeft men daarbij op een gesloten ondergrond. Het schroefdak is relatief brandveilig. Doordat eventueel vuur geen zuurstof van onderaf krijgt, gaat het riet hooguit smeulen. Om de vereiste isolatiewaarde te bereiken, kan het rietpakket aangebracht worden op isolatiepanelen. De open constructie is het riet binden op rietlatten. In principe blijft het riet van binnenuit zichtbaar. Het is een eeuwenoude constructie, die vaak word toegepast op boerderijen of monumentale panden.

Om uw rieten dak een optimale levensduur mee te geven en er blijvend mooier uit te laten zien, is het belangrijk, goed en tijdig in te grijpen in het slijtage/verouderingsproces. Dit is mogelijk door het uitvoeren van onderhoud door vakkundige rietdekkers.

Op www.rietdekkersbedrijfmolema.nl vindt u informatie over allerlei zaken met betrekking tot het rieten dak en kunt u genieten van alle mooie projecten die Rietdekkersbedrijf Molema gerealiseerd heeft.

RIETDEKKERSBEDRIJF MOLEMA
Chopinstraat 20, 7271 CP Borculo
Telefoon 06-51806202
www.rietdekkersbedrijfmolema.nl
info@rietdekkersbedrijfmolema.nl

TAKKENKAMP VOEGWERKEN, ZELHEM VAN MILT RESTAURATEURS, LUNTEREN

Een ambacht is echt een kunst!

Een bijdrage mogen leveren aan monumenten zoals Paleis Het Loo, de Dom te Utrecht of de tuinmuur te Dieren is geweldig als je een echte vakman bent.

Het geeft aan dat je passie, interesse, respect en enthousiasme kent voor het monumentaal onroerend goed.

De vakmannen van Takkenkamp en Van Milt Restaurateurs spreken dan ook over het ‘herleven’ van monumenten.

Met oog voor het kleinste detail, met gebruik van zo veel mogelijk oude materialen en met daarnaast de modernste apparatuur voor een grondig vooronderzoek draagt men graag bij aan dit bezit!

In het atelier in Lunteren en het daarbij gelegen laboratorium worden dagelijks uitdagingen aangepakt, waarbij mortel onderzoek, reparaties en restauraties van onroerend goed, maar ook beelden en duplicaties van oud materiaal inhoud geven aan de doelstelling.

Uit de traditie van het familiebedrijf is de ‘oude kennis’ bewaard gebleven en overgedragen aan de jongere generatie waarbij de echte liefde en trots voor het vak is blijven bestaan.

De voorwaarden voor een goed en gedegen stuk werk!

TAKKENKAMP

TAKKENKAMP VOEGWERKEN
Nijverheidsweg 6, 7021 BX Zelhem
Telefoon 0314-622134
www.takkenkamp.com - info@takkenkamp.com

VAN MILT RESTAURATEURS
Kauwenhoven 38, 6741 PW Lunteren
Telefoon 0318-482256
www.vanmiltrestaurateurs.nl - info@vanmiltrestaurateurs.nl

TIMMER- EN AANNEMERSBEDRIJF DE VRIES, HUMMELO

Van 1879 tot nu...

Na meer dan 135 jaar bouwactiviteiten heeft Timmer- en aannemersbedrijf de Vries, van generatie op generatie, een schat aan kennis en ervaring opgebouwd. Deze deskundigheid is niet alleen voor het bedrijf, maar vooral voor de klant een fundament om op te bouwen.

Grondlegger van Timmer- en aannemersbedrijf De Vries is Herman Antonij de Vries. Hij begon in 1879 in het buitengebied van Hummelo een timmerwerkplaats, voortgezet door zoon Derk en (later) kleinzoon Herman Jan. In 1971 kwam achterkleinzoon Henk de Vries in de zaak, die in 1983 de scepter van zijn vader overnam. Henk de Vries is dus de vierde generatie in een geslacht van bouwers.

De liefde voor het restauratie vak heeft hij van geen vreemde: ambachtelijk bouwen loopt als een rode draad door de geschiedenis van het bedrijf. Voor de specialistische bewerkingen van kozijnen, trappen en deuren beschikt men over een uitgebreide machinale afdeling. Sinds mei 2008 mag men zich Erkend Restauratie Bouwbedrijf noemen. Hiermee is het bedrijf officieel lid van de Vakgroep Restauratie, de branchevereniging van erkende restauratiebouwbedrijven in Nederland.

Restauratie

Bij veel monumenten kom je bijzondere timmertechneken en bouwconstructies tegen. Methodes die in de hedendaagse bouw niet meer toegepast worden en daardoor bij veel bouwbedrijven in de vergetelheid zijn geraakt. Timmer- en aannemersbedrijf de Vries beschikt over de kennis en ervaring om monumenten in oorspronkelijke staat te restaureren, renoveren en/of te onderhouden. Bij al deze projecten komt de interesse voor oude bouwstijlen en liefde voor het restauratie vak tot uiting. Met de inzet van dit vakmanschap behoudt het monument zijn karakteristieke waarde en draagt men bij aan het veiligstellen van het Nederlandse erfgoed.

Timmer- en aannemersbedrijf de Vries is klaar voor de toekomst om op een verantwoorde wijze met het verleden om te gaan!

TIMMER- EN AANNEMERSBEDRIJF DE VRIES BV
Zelhemseweg 14, 6999 DN Hummelo
Telefoon 0314-381248
info@devrieshummelo.nl - www.devrieshummelo.nl

VAN WELY LOODGIETERS EN LEIDEEKKERS- BEDRIJF, GROESSEN

De kwaliteit van het geleverde werk staat bij Van Wely Loodgieters en Leidekkersbedrijf op eenzame hoogte. En dit mag in de meeste gevallen zelfs letterlijk genomen worden. Met bijna 100 jaar ervaring (opgericht in 1921) met natuurleien, koper, lood en zink, waarvan ca 90% op restauratie gebied, is men voor het vernieuwen of onderhoud van natuurleien, koper, lood of zink bij hen aan het juiste adres. Zij voeren dan ook met trots de namen 'lesteenmeester' en 'zinkmeester'.

Ambachtelijk dakdekken is een vak apart

Van Wely is geen installatiebedrijf, 'men houdt zich alleen bezig met de buitenkant vanaf de grond (incl. het steiger plaatsen) tot afwerking nok vertelt Jarno van Wely (3e generatie), die het familiebedrijf samen met zijn vader (Jacques van Wely) leidt. Samen met hun 8 vaste zeer gedreven medewerkers, die al tientallen jaren bij hen in dienst zijn, houdt men zich voornamelijk bezig met duurzame dakbedekking op monumenten. Het zijn ware lesteen- en zinkmeesters. Ook nieuwbouw komt voor. Als een opdrachtgever kiest voor ambachtelijke kwaliteit in zowel het materiaal als de verwerking, is men bij Van Wely aan het juiste adres.

Onze medewerkers

Bij Van Wely worden alle medewerkers intern opgeleid, zodat vakmanschap en kennis niet verloren gaan. De medewerkers beheersen daarom allemaal de verwerking van zink,

koper, lood en natuurleien. Als opdrachtgever heeft men dus altijd met de zelfde mensen te maken, vanaf het opbouwen van het steiger tot het weer verwijderen als het werk gereed is. Het werkgebied bevindt zich in het oosten en midden van Nederland, dus geheel Gelderland, Utrecht en Overijssel. In de goed geoutilleerde werkplaats van ca 500 m2 wordt al het zink, lood en koper op maat gemaakt, zodat het hierna verwerkt kan worden, alles dus 'handmade'.

VAN WELY LEIDERS- EN LOODGIETERSBEDRIJF
Kerkakkers 46, 6923 BZ Groessen
Telefoon 0316-524050
www.vanwelyleidekkers.nl - info@vanwelyleidekkers.nl

WIEBE LENSELINK, HOUT- EN MARMER IMITATIE

Vroeger was het voor een huisschilder heel normaal dat hij verschillende decoratieve schildertechnieken beheerste (met wisselend resultaat), zoals letters zetten, vloeibaar behang aanbrengen, marmeren en kleurwerk maken, zoals de gangbare term was voor houtimitatie.

In de tijd dat het voor een aantal mensen economisch wat beter ging ontstond de behoefte om de woon- en verblijfruimtes luxer in te richten. Vooral kastelen, herenhuizen, kerken en boerderijen. Het gebruik hierbij van duurdere materialen, zoals eiken- en notenhout en marmer was erg gangbaar. Maar lang niet iedereen kon zich dit veroorloven en werd er naar een decoratieve oplossing gezocht in het schilderwerk. Zo werd de vurenhouten paneeldeur met kozijn omgetoverd tot een prachtige massief eiken deur. De kille gang kreeg een spiegelgladde lambrisering in marmer motief. De staande klok kreeg een kast van wortelnoten met vergulde ornamenten. Met name in de barokkerken werd veelvuldig marmerimitatie toegepast en veel bladgoud gebruikt.

Wiebe Lenselink laat ons vandaag een en ander van dit oude vak zien en vertelt over alle details van de marmer- en houtimitatie. Hij komt uit een echte schildersfamilie. Zijn vader was schilder evenals zijn zoon en broer.

Omdat hij van een generatie is die deze imitatietechnieken op school niet meer heeft geleerd, heeft hij zich hier in verdiept en een diverse cursussen gevolgd. Met name ook om de verschillende hout- en marmersoorten te leren kennen.

Natuurlijk veel oefenen om de gewenste ervaring op te doen. Op dit moment zijn er in Nederland enkele restauratieopleidingen waar onder andere deze technieken weer onderwezen worden.

Op zaterdag 12 september is er van 11.00 tot 16.00 uur een unieke gelegenheid om de onlangs gerestaureerde Grote Zaal van Victor de Stuers op De Wiersse te bezoeken.

DE GERESTAUREERDE GROTE ZAAL VAN VICTOR DE STUERS OP DE WIERSSE

Het goudleer en de wandtapijten

De wanden van de Grote Zaal zijn boven de lambrisering bedekt met goudleer uit Mechelen, gemaakt rond 1700.

Zij bestaan uit vierkante runderhuiden waarop, naar Spaans voorbeeld, 'goudglans' van bladsilver en kleur met olieverf is aangebracht. Karakteristiek voor Vlaams goudleer is het reliëf dat in het leer is gedrukt.

De 17de eeuwse tapijten in de panelen van de lambrisering bestaan uit onderdelen van tapijten die al uit elkaar waren gesneden toen Victor de Stuers ze kocht. Zij vertellen het verhaal van Decius Mus, een vroeg Romeinse consul, die na een droom zichzelf bewust opofferde in de strijd tussen de Romeinen tegen hun vijanden de Latijnen.

Zij zijn geweven in wol en zijde naar het ontwerp van Peter Paul Rubens' olieverfschilderijen, die nu in het Liechtenstein Paleis in Wenen hangen.

De eerste tapijten naar dit ontwerp zijn geweven door Jan Raes II in Brussel. De Grote Zaal tapijten zijn van uitzonderlijke kwaliteit. Het gebruik van linnen (in plaats van wol) als 'ketting' doet vermoeden dat zij in Gouda of Schoonhoven zijn ontstaan, misschien in de weverij van Peter de Cracht.

Schilderijen, gebrandschilderd glas en andere elementen van de Zaal

Tussen 1994 en 2015 is gewerkt om, een voor een, de interieur onderdelen van de Zaal te herstellen: de wandbetimmeringen, de zandstenen kariatiden (Adam en Eva), de twee Delftse polychrome tegeltaleaus in de schouw voorstellend 'water' en 'vuur' en de drie kroonluchters. Ook zijn de schilderijen 'Diana en Endymion' door Luca Giordano en de 17de eeuwse portretten geconserveerd. De paneeltjes gebrandschilderd glas in de grote ramen tonen alledaagse voorstellingen zoals een sloopstimmerwerf, scènes uit de Bijbel en de mythologie en bewerkingen op glas van prenten van Maarten van Heemskerck, Hendrick Goltzius en Abraham Bloemaert. Zij zijn van oorlogsschade hersteld.

Voorgeschiedenis en Victor de Stuers

De aankleding van de Grote Zaal is stuk voor stuk verzameld door Victor de Stuers en aan het eind van de 19e eeuw ingepast in zijn huis in de Parkstraat, dicht bij zijn werk in Den Haag. Hij leidde de nieuwe afdeling Kunsten en Wetenschappen aan het Binnenhof, die opgericht was als antwoord op de klaoenstoot gegeven door zijn 1873 artikel 'Holland op zijn smalst'. Als referendaris heeft hij Pierre Cuypers gekozen als architect voor het Rijksmuseum, de doorbraak geforceerd tot de zorg voor onze monumenten, de Rijks- en

de provinciale archieven gevormd en tekenlessen in openbare scholen geïntroduceerd.

Veel monumenten zijn door hem gered. Meerdere malen heeft hij een pand (onder andere de Drogenapstoren in Zutphen en de Schotse huizen in Veere) met eigen geld gekocht, om het later in veilige handen door te kunnen geven.

Zijn marmeren buste houdt de wacht over de Zaal; hier tegenover staan twee koperen bustes, eveneens van vechters; zijn vader Hubert en diens broer François. Als jonge krijgslieden hebben zij te Waterloo gevochten: één als Rode Lancier van de garde van Napoleon, de ander onder het bevel van de Prins van Oranje.

In de jaren na het overlijden van Victor de Stuers in 1916 heeft zijn enig kind Alice de Grote Zaal verplaatst naar een ervoor ontworpen ruimte in het bouwhuis van De Wiersse.

In hetzelfde tijdperk heeft zij, samen met haar echtgenoot W.E. Gatacre, de internationaal bekende tuin en het park hun huidige vorm gegeven.

Tussen 1994 en 2016 is de Grote Zaal meegenomen in het restauratieprogramma voor huis, tuin en landgoed onder leiding van Victor de Stuers' enige kleinkind E.V. Gatacre en zijn vrouw Laura.

Restauratie van goudleer en tapijten

Het goudleerbehang is geconserveerd door Restauratie Nijhoff Asser. Beschadigingen zijn hersteld met kalfsleer en perkamentlijm. Speciaal ervoor ontwikkelde frames met verende randen van aluminium zijn gebruikt om het goudleer in twee richtingen te laten glijden. Hierdoor kan het leer schommelingen in temperatuur en luchtvochtigheid doorstaan zonder zijn strakheid als muuraankleding te verliezen.

De tapijtfragmenten zijn in atelier ICAT eerst tegen ongedierte ingevroren en daarna gereinigd door Sadegh Memarian. Daarna hebben Loutje den Tex en Olga van Boetzelaer de tapijten gerestaureerd en een katoenen steunweefsel aan de achterkant aangebracht.

Financiële steun

De restauratie van het goudleer en de tapijten is uitgevoerd in opdracht van de Stichting Landgoed de Wiersse, mede mogelijk gemaakt door financiële steun van de provincie Gelderland, de Bredius Stichting, de M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting, de Stichting Bonhomme Tielens en de Stichting Prins Bernhard Cultuurfonds.

Bezichtiging

De Grote Zaal van Victor de Stuers is te bezichtigen in combinatie met een vooraf gereserveerde deskundige rondleiding door de tuinen van De Wiersse: zie www.dewiersse.nl of bel 0573-451409.

Op beide dagen zijn er van 11.00 tot 17.00 uur enkele bijzondere activiteiten bij Boerderijmuseum 'Smedekinck' aan de Pluimersdijk 5 te Zelhem. Alle activiteiten zijn gratis.

EXPOSITIE, OUDE AMBACHTEN EN UNIEKE FIETSTOCHT

In 'De Stal' van Boerderijmuseum Smedekinck zijn in een speciale tentoonstelling 'Museum Smedekinck, rijk aan ambachten', objecten, passend in het thema, uit de eigen collectie te zien. Met name een verzameling geveltekens, houten beelden en houtsnijwerk, siervlechtwerk van stro en scheepsmodellen worden getoond.

Op zaterdag is er een fietstocht langs diverse bedrijven in en rond Zelhem in het kader van 'Gemaakt in Gelderland'. De deelname aan deze fietstocht is gratis.

De start is tussen 10.00 en 12.00 uur bij het museum, waar ook de finish is. Het is een prachtige route, maar het gaat natuurlijk vooral om de bedrijven die bezocht worden. De route is 23 km. lang en dus ook geschikt voor een gewone fiets en ook voor niet al te jonge kinderen.

Tijdens de route is bij Radio Ideaal te zien hoe een programma gemaakt wordt. Bij de Ezelstal kan een klim naar boven worden gemaakt, met een fantastisch uitzicht. Deelnemers kunnen ervaren hoe het is om in een werkende molen te staan, met draaiende wieken, een unieke belevenis.

Ze komen ook bij een pompoenboerderij, waar misschien een pompoen uitgesneden kan worden. Verder bezoeken ze nog een paar bijzonder informatieve bedrijven. Er is allerlei lekkers onderweg te krijgen. Deelnemers kunnen op elk moment afhaken van de route, of een uitstapje maken naar een andere activiteit in het kader van de Open Monumentendag. Bijvoorbeeld aan de Zelheweg 14 in Hummelo, waar allemaal bouwgerelateerde ambachten te zien zijn bij Timmer- en aannemersbedrijf De Vries.

Onderweg en bij het museum worden de deelnemers aan de fietstocht en overige bezoekers getraakteerd op live-muziek. Bij het museum staat een stand met een presentatie over de voormalige Zuivelfabriek Erica. Ook Royal VIV Buisman, die nu in het pand van deze voormalige zuivelfabriek is gevestigd, is aanwezig met een stand. In verband met hygiënevoorschriften kan dit bedrijf zelf, helaas niet worden bezocht.

Op beide Open Monumentendagen is er bij Museum Smedekinck volop aandacht voor oude ambachten. Zo worden er in en rondom het museum een groot aantal oude streekambachten gedemonstreerd, zoals o.a. spinnen, weven, stoelen maten, Grolse wanten en mutsen breien, houtsnijden, touw draaien, knipmutsen maken, kantklossen en midwinterhoorns maken.

Zoals altijd staat gezelligheid weer hoog in het vaandel bij Museum Smedekinck. U beleeft en ervaart tijdens deze twee dagen nog veel meer over de collectie van het museum en over de geschiedenis van de agrarische industrie in Zelhem.

IN EN OM BRONKHORST

Op beide dagen van 11.00-17.00 uur Kunstgemaal geopend met twee boeiende exposities van Floris Hovers en Bas Meerman, gemaal Waterschap Rijn en IJssel te bezichtigen met unieke vistrap, expositie van werk van de Bronkhorster architect/graficus Hans Schuppers in het koetshuis en (alleen op zaterdag) demonstratie op de Bronkhorster molen.

In 2014 is Het Kunstgemaal Bronkhorst onder grote belangstelling officieel geopend. Na een voorbereidingsperiode van circa 3 jaar is de voormalige gemaalwoning op de IJsseldijk getransformeerd tot een klein museum waarin hedendaagse kunst en vormgeving laagdrempelig wordt getoond aan de lokale bevolking en de bezoekers. Naast het expositiedeel bevindt zich Het Keukengemaal, waar bezoekers zowel binnen als buiten kunnen genieten van koffie en streekgerechten en het geweldige uitzicht over de uiterwaarden van de IJssel. Tijdens het Open Monumenten weekend zal het werk te zien zijn van Floris Hovers, industrieel ontwerper en de schilder Bas Meerman die internationaal zijn sporen ook meer dan verdiend heeft.

In het Open Monumentenweekend zal ook het naast gelegen Gemaal zijn deuren openen voor de bezoekers, hier kunt u zien hoe het gemaal werkt en waarom er een vistrap is aangelegd en de werking hiervan.

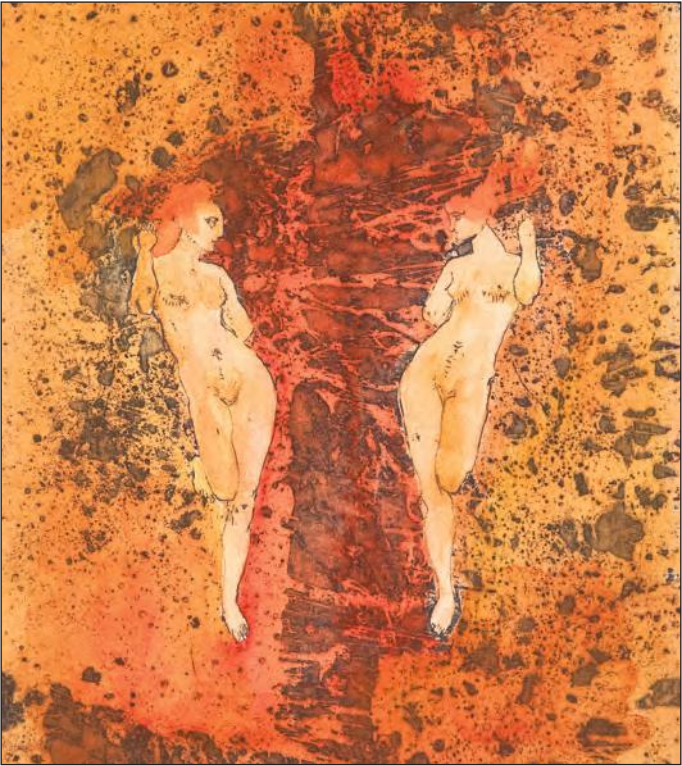
Via deze trap kunnen de vissen weer stroomopwaarts naar het binnenland zwemmen om aldaar in een veilige omgeving zich voort te planten.

Architect/graficus Hans Schuppers exposeert in het Koetshuis, Kasteellaan 5, zijn bijzondere grafiek.

Hij werd in 1945 in Zutphen geboren en heeft lange tijd in Warnsveld gewoond. In 1960 deed hij een opleiding monumentale en kerkelijke kunst aan de Koninklijke Academie voor Kunst en Vormgeving te 's-Hertogenbosch. In 1963 ontving hij de aan de Jacob Marisprijs verbonden Materiaalprijs voor grafiek, een aanmoedigingsprijs voor jonge kunstenaars. Daarna ging hij in 1964, op uitnodiging, naar de zomeracademie 'Schule des Sehens' in Dresden, gevolgd door een studie aan de Muthesius Hochschule in Kiel.

In 1966 kwam hij naar Nederland terug om aan de Vrije Academie in Den Haag docent te worden. In 1969 ontwikkelde hij verlichtingsarmaturen en zette de eerste stappen op het gebied van de binnenhuisarchitectuur. Later heeft hij dit vakgebied uitgebreid met industriële vormgeving en (restauratie) architectuur. Vanaf 1995 woont en werkt hij in Bronkhorst. Vanaf 2012 heeft hij zijn passie voor het etsen weer opgepakt. De resultaten kleurt hij eigenhandig in.

Op zaterdag is ook de Bronkhorstermolen aan de Spaensweertweg voor bezichtiging opengesteld.

Reeds in het jaar 1482 stond hier een houten standaardmolen. Tot de heerlijke rechten van de eigenaren van de heerlijkheid Bronkhorst behoorde tot 1795 ook het recht op gebruik van de wind. De inwoners van Bronkhorst waren verplicht om op deze molen hun koren te laten malen (molendwang).

In 1803 verkocht F.A. Graaf van Limburg Stirum de molen aan Jan Breukink. In 1844 is de molen in de nacht van 17 op 18 mei afgebrand. Zijn zoon Christiaan en zijn echtgenote Wendelina Hermina Kets lieten de huidige stenen molen als opvolger van de verbrande molen bouwen. Na Breukinks dood was zijn weduwe tot 1860 eigenaresse. Tot vlak na de Tweede Wereldoorlog is de molen als maalwerktuig in bedrijf. Toen de wieden stil werden gezet, werd de molen een prooi van het verval.

In 1958 werd door een comité geld ingezameld om de molen deels te laten restaureren, wat in 1960 zijn beslag kreeg. Als eerste molen in Nederland kreeg de molen toen draaipremies middels een teller voor de draaiuren. Hierdoor betaalde de overheid mee aan de exploitatie van de molen, die in particuliere handen bleef. Deze constructie gaf aanleiding tot een conflict, waardoor de molen weer stil kwam te staan. Ir. W. ten Duis koopt daarna de molen om aan de impasse een eind te maken en brengt de molen onder in een stichting. De stichting wist allerlei geldbronnen aan te boren, waardoor de molen weer in bedrijf kon komen.

BROUWERIJ RODENBURG TE RHA

*Brouwer Steve Gammage, Rhabergseweg 9 te Rha.
Beide dagen geopend van 11.00-17.00 uur.*

Bronckhorster Bieren worden met liefde en passie gebrouwen in deze ambachtelijke brouwerij. Daar vertelt men er u graag meer over. De brouwerij is prachtig gelegen in Rha, in het buitengebied van de gemeente Bronckhorst.

In de brouwerij, met zijn kenmerkende koperen ketels, worden diverse ambachtelijke bieren gebrouwen. Ze worden verkocht onder de merknaam Bronckhorster Bier.

Brouwmeester Steve Gammage brouwt zijn bieren voor de echte bierliefhebber, zodat je de passie en het vakmanschap van de brouwer kunt proeven.

BELTKORENMOLEN DE HOOP TE RHA

De fraai gerestaureerde beltmolen aan de Rhabergseweg te Rha is beide dagen geopend van 11.00-17.00 uur.

Beltkorenmolen De Hoop werd in 1856 gebouwd in opdracht van A. Reuling. De molen brandde in 1878 af en werd in 1879 vervangen door de huidige molen.

Tot omstreeks 1962 bleef de molen in bedrijf, maar daarna brak een periode van langdurig en ernstig verval aan.

Daar kwam pas een einde aan toen in 1995 het Amsterdamse echtpaar Hofman de molen kocht van de familie Windmöller.

De familie Hofman richtte een stichting op om de molen te behouden en startte met de fondswerving. Op 21 november 1998 kon met de restauratiewerkzaamheden worden begonnen, in november 1999 werd de kap geplaatst en in maart 2000 het gevlucht aangebracht. Op zaterdag 6 mei 2000 volgde de feestelijke ingebruikname.

Op beide dagen is er van 11.00 tot 17.00 ('s zondags na de kerkdienst) een speciale tentoonstelling van bijzondere muntjes. Op zondag is er vanaf 16.00 uur een optreden van het Jachthoornkorps Medler en een concert door Mirjam Berendsen (piano) en Symone Boerstool (cello).

EXPOSITIE VAN OUDE MUNTEN EN CONCERT IN DE DORPSKERK IN VORDEN

In de Dorpskerk in Vorden is bij restauratiewerkzaamheden in 2011 o.a. de houten vloer vervangen. Er is toen tevens een uitgebreide opgraving uitgevoerd.

In vroeger jaren werden adellijke mensen vaak in de kerk in grafkelders begraven. Ook kon men op verschillende andere plaatsen in de kerk begraven worden. Er zijn drie grafkelders teruggevonden en veel botmateriaal van graven elders in de kerk. De grafkelders en graven waren afgedekt met dekstenen. Nadat er niet meer in de kerk begraven mocht worden, is er een nieuwe houten vloer over deze dekstenen en in de rest van de kerk gelegd. Doordat er door krimp tussen de planken gleuven waren ontstaan, had dit tot gevolg dat als men iets uit de handen liet vallen, zoals bijvoorbeeld collectegeld, dit tussen de spleten door in het zand terecht kwam. Zo zijn er tijdens het verwijderen van de laatste houten vloer muntjes gevonden uit een periode van zes eeuwen vanaf de 14e eeuw. Hieruit blijkt dat grote delen van de kerkvloer in die tijd al uit planken bestond. Veel munten zijn vrijwel niet herkenbaar, de munten die geheel of gedeeltelijk te ontcijferen waren geven toch een aardig overzicht. Ook is vast te stellen dat de kerkgangers niet altijd even eerlijk geweest zijn. Er zijn een groot aantal plat geslagen metalen knopen gevonden die kennelijk de bedoeling hadden de munten te vervangen.

Naast de mogelijke collectemunten werden er nog een aantal andere zaken gevonden waaronder: een Romeinse munt met een gaatje erin, die vermoedelijk als hanger gebruikt is. Aan de voorzijde staat: 'DNHONORI VSPFAVG' of Dominus Noster Honorius Pius Felix Augustus. Kortom: het betreft de Romeinse keizer Honorius, die regeerde van 395 tot 423.

Ook werd een Fibula (Romeinse jasspeld) gevonden, die ook mogelijk als sieraad gedragen werd.

Verder een ringetje van een kind, een benen voorwerp om een pijp schoon te maken en wat beslag/beugels van kerkboeken.

Naast de klinkende munten werden er ook bracteaten en rekenmunten gevonden. De Bracteaten of Braemse zijn muntjes uit 1475-1575, die eenzijdig geslagen zijn en vermoedelijk via de kerk, geslagen/uitgegeven zijn als armenpenning en/of offerpenning.

De gevonden munten hebben o.a. de volgende herkomst: Deventer, Utrecht, Holland, Luik, Trier, Vollenhove, Kleef, Zuidelijke Nederlanden, Overijssel, West Friesland, Friesland, Gelre, Roermond, Zwolle, Nijmegen, Batenburg, Zutphen, Zweden, Darmstadt, Zeeland, Groningen en Ommelanden, Bergh, België, Frankfurt am Main, Heerlijkheid Nassau, Deutsche Reich.

Concert in de Dorpskerk te Vorden

Op zondag is er vanaf 16.00 uur in de Dorpskerk van Vorden een uniek optreden van het Jachthoornkorps Medler en een bijzonder concert door Mirjam Berendsen (piano) en Symone Boerstool (cello).

Het concert is voor iedereen gratis toegankelijk.

Op beide dagen is van 11.00 tot 17.00 het bijzondere molencomplex in Laag-Keppel voor bezichtiging geopend. Beide molens zullen in bedrijf zijn en molenaar Minor vertelt u er alles over. Water en wind kunnen hier niet zonder elkaar...

HET BIJZONDERE MOLENCOMPLEX VAN LAAG-KEPPEL: EEN WATERMOLEN OP WIND

Vanaf de 14e eeuw wordt er melding gemaakt van watermolens die tot de goederen van de Heerlijkheid Keppel behoorden. Het gelijknamige kasteel en de nederzetting, gelegen op een eilandje gevormd door de Oude IJssel en de strang Molenbeek, waren in bezit van de geslachten Van Keppel, Van Voorst en, sinds 1530, Van Pallandt. De strang leverde het water voor de molen. Later stroomde het water door een toevoerleiding naar het rad. De molen is tot 1945 in gebruik geweest. Daarna werd van een elektromotor gebruik gemaakt.

Kort na 1945 werden, ten behoeve van een betere waterafvoer en verbeteringen voor de scheepvaart, door het Waterschap van de Oude IJssel ook voor de molen ingrijpende (en funeste) werkzaamheden uitgevoerd. Hierdoor kon het rad niet meer door waterkracht in beweging worden gebracht.

Op voorstel van de heer J.H. Rijnenberg van de Gelderse Molenstichting werd in 1968 een systeem ontwikkeld om het rad weer met waterkracht te kunnen laten draaien.

De beneden de watermolen gelegen kolk wordt sindsdien d.m.v. een kleine spinnekopmolen uit Friesland op een 1,5 m. lager peil dan de rivier gehouden.

Gelijktijdig met de bouw van deze poldermolen is ook de watermolen in 1968/69 gerestaureerd door molenmakersbedrijf Ten Have uit Aalten.

Eén ding moet over de merkwaardige combinatie van water- en windmolen worden gezegd: het is beslist een goed idee geweest om een windmolen te gebruiken om het waterpeil in een molenkolk te verlagen zodat een watermolen kan malen. Helaas is de capaciteit van de kleine windmolen onvoldoende om de molenkolk zodanig laag te houden dat de watermolen lange tijd achterelkaar kan functioneren. Daar is domweg een veel grotere windmolen voor nodig.

DEMONSTRATIES AMBACHTEN BIJ SMEDERIJ OLDENHAVE IN VORDEN

Bedrijvenweg 6 te Vorden. Op zaterdag 12 september van 10.00-16.00 uur worden er weer diverse ambachten gedemonstreerd die te maken hebben met het restauratievak.

Voor alweer de tiende keer geeft de smid in het kader van de Open Monumentendag een keur aan ambachtslieden een plaats in zijn bedrijfshal om hun vak te demonstreren.

'Mensen moeten hier komen en denken 'verrek, dit beroep bestaat ook nog'. Het open huis draait niet per sé om oude ambachten, maar bovenal om ambachten van vandaag de dag. We willen laten zien wat er nog mogelijk is in het ambacht.' Bezoekers denken al gauw aan beelden uit het verleden, aan demonstraties van stoelenmatters en smeden en dan houdt het wel zo'n beetje op. Maar er is nog zo veel meer. Ook in deze tijd wordt nog veel met de hand gemaakt. Veel mensen hebben daar geen weet van. Het gros van de ambachtslieden dat deelneemt komt uit deze omgeving.

We kunnen natuurlijk kennis maken met de smid, maar ook met de koperdrijver, een vergulder, de frescoschilder, een rietdekker, een restauratieaannemer, keramiekrestaurator een glazenier, etc.

Het vakmanschap dat past bij uw wensen

Timmer- en aannemersbedrijf De Vries verzorgt uw complete restauratie, nieuwbouw, verbouwing, renovatie en onderhoudsprojecten. Dit doen we met vakmanschap en met liefde voor het vak. Mede door de 135 jaar ervaring en certificatie als 'Erkend Restauratie Bouwbedrijf' kunt u rekenen op het vakmanschap en de kwaliteit die uw project verdient.

restauratie
herbestemming
renovatie
onderhoud
verbouwing
nieuwbouw

Zelhemseweg 14,
6999 DN Hummelo
T: 0314 - 38 12 48
www.devrieshummelo.nl

Open Monumentendag 2015 wordt mogelijk gemaakt door:

**Hoofdsponsor Timmer- en Aannemersbedrijf De Vries B.V.
te Hummelo en de Gemeente Bronckhorst,**

alsmede door donateurs: Boerman Kreek Architecten BV te Steenderen; Schildersbedrijf Antoon Snelder BV te Drempt; Aalderink Schilderwerken BV te Steenderen; Menting Bouw BV te Hengelo Gld; Regelink Schildersbedrijf te Hengelo Gld; Smederij Oldenhave BV te Vorden; De Wijs, Zweverink, Ter Horst Architectuur te Hengelo Gld.

GRATIS

waarde van deze brochure Euro 2,-